

11 Fountains 11 Steden

een uniek cultureel verbond

Leeuwarden
Friesland
2018

European
Capital of
Culture

365 dagen Elfstedentocht

Vanaf voorjaar 2018 slingert deze unieke combinatie zich als een parelsnoer door het schitterende landschap van Friesland, de regio waar de strijd van de mens met het water zich in de geschiedenis en de harten van de mensen heeft gekerfd.

De Elfstedentocht over het ijs mag dan een steeds grotere zeldzaamheid worden, een Elfstedentocht langs culturele hoogten belooft het ontstaan van een even luisterrijke als lucratieve nieuwe traditie.

Waar op de wereld vind je 11 door internationale topkunstenaars ontworpen fonteinen in 11 prachtige historische steden?

11Fountains is een van de belangrijkste projecten van Leeuwarden-Fryslân 2018
Culturele Hoofdstad van Europa. De 11 fonteinen benadrukken het gevoel
van Gemeenschap, van Mienskip zoals de Friezen zelf zeggen.

	LEEWARDEN Jaume Plensa (Spanje)		WORKUM Cornelia Parker (Groot-Brittannië)
	SNEEK Stephan Balkenhol (Duitsland)		BOLSWARD Johan Creten (België)
	IJLST Shinji Ohmaki (Japan)		HARLINGEN Jennifer Allora en Guillermo Calzadilla (Ver. Staten, Cuba)
	SLOTEN Lucy Orta en Jorge Orta (Groot-Brittannië, Argentinië)		FRANEKER Jean-Michel Othoniel (Frankrijk)
	STAVOREN Mark Dion (Verenigde Staten)		DOKKUM Birthe Leemeijer (Nederland)
	HINDELOOPEN Shen Yuan (China)		

Mensen komen graag rond een fontein bij elkaar. De fonteinen passen bij de rijke geschiedenis van de steden, maar ook bij de voorhoedefunctie die Friesland vervult op het gebied van watertechnologie. Maar bovenal brengen deze spraakmakende hedendaagse waterkunstwerken een vorm van toerisme op gang dat na de strandvakanties als de belangrijkste branche van de toeristenindustrie geldt: cultuurtoerisme.

Kunstenaar Shinji Ohmaki (Japan) op bezoek bij fonteincommissie in IJlst.

Kunstenaar Shen Yuan (China) in Hindeloopen met twee leden van de folkloristische zang- en dansgroep Aald Hielpen.

Friesland wint met cultuurtoerisme. Het wint met een nieuwe stroom van bezoekers die op 11Fountains afkomt, maar ook stilstaat bij de prachtige, eeuwenoude kunst- en cultuurschatten die zelfs voor de Friezen vaak onbekend zijn. En het wint als mensen uit de hele wereld kennis nemen van de vele, tot in de vroege Middeleeuwen reikende verhalen die de trots en glorie van de regio hebben gevormd.

Jaume Plensa (Spanje) woont en werkt in Barcelona. Plensa geniet wereldwijd grote faam met zijn grote sculpturen van menselijke figuren, in het bijzonder vrouwenhoofden. De vaak metershoge, stenen hoofden hebben altijd de ogen gesloten en bieden een bijna meditatieve aanblik. Ze staan in openbare ruimtes en musea in Europa, Azië, Zuid Amerika, Canada en de VS. Prachtig is bijvoorbeeld een groot, wit, verstild vrouwenhoofd in de zee van Rio de Janeiro. Een absoluut hoogtepunt in zijn uitgebreide oeuvre is de Crown Fountain in het Millennium Park van Chicago, een langjarig project waar honderden inwoners van de stad bij betrokken waren. De fontein is nu een icoon van de stad. Plensa heeft vele onderscheidingen gekregen, waaronder de Medaille de Chevalier des Arts et Lettres en de prestigieuze Velázquez Prize for the Arts in 2013. Jaume Plensa ontwerpt de fontein voor Leeuwarden (zie foto rechtsonder). www.jaumeplensa.com

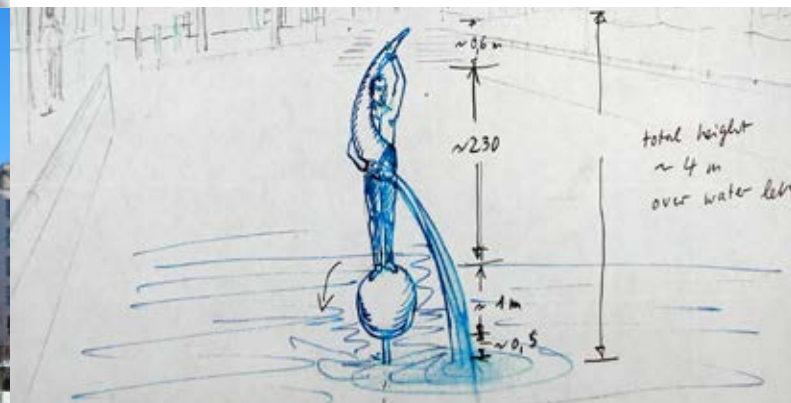
Shinji Ohmaki (Japan) woont en werkt in Tokyo. Ohmaki is bekend geworden door zijn kleurrijke installaties en videowerken die sterk fysiek en mentaal op het publiek inwerken. Ze verwijzen vaak naar aspecten van de natuur en cultuur die wij vergeten zijn. Zo bracht hij verdwenen bloemsoorten weer tot leven door muren en vloer van een grote zaal te bedekken met in kleurig pigment uitgevoerde bloemmotieven die geleidelijk ook weer verdwenen. Ohmaki heeft in Azië tal van solo- en groepstentoonstellingen op zijn naam en nam deel aan belangrijke internationale kunstevenementen als de Aichi Triënnale en de Echigo-Tsumari Art Triënnale. Ook ontwierp hij verschillende werken voor de openbare ruimte. In 2016 werd een grote sculptuur van hem onthuld in de Garden Terrace Kiocho in Tokyo. Hij won verschillende prijzen in Japan, China en de VS. Shinji Ohmaki ontwerpt de fontein voor IJlst. www.shinjiohmaki.netx

Stephan Balkenhol (Duitsland) woont en werkt in Duitsland en Frankrijk. Balkenhol brak in de jaren tachtig internationaal door met figuratieve houtsculpturen. Het zijn vrijwel altijd mensfiguren die op subtiële, humoristische wijze de draak met ons steken. Hij heeft een omvangrijk repertoire aan openbare opdrachten opgebouwd, die vaak een onverwacht 'commentaar' leveren op de locatie. Een veelbesproken werk was de sculptuur van een man in de rivier de Thames omdat velen dachten dat er iemand verdronk. Bij de dierentuin in Hamburg klemde een kleine man zich vast aan de hals van een giraffe. Balkenhol exposeert wereldwijd in grote musea en galeries en zijn houten en bronzen sculpturen zijn opgenomen in prominente internationale collecties. Hij geldt als een van de belangrijkste hedendaagse beeldhouwers en heeft tal van prijzen op zijn naam. Stephan Balkenhol ontwerpt de fontein voor Sneek (zie foto hieronder). www.stephenfriedman.com/artists/stephan-balkenhol

Lucy Orta & Jorge Orta (Groot Brittannië en Argentinië) wonen en werken in Parijs. Het veelzijdige werk van dit kunstenaarsechtpaar is sterk gericht op de milieuproblematiek, met thema's als voedsel, water en ecologie. Hun grondige onderzoeken, waarbij vaak diverse groepen mensen zijn betrokken, en hun excursies onder meer naar Antarctica en de Amazone, hebben geleid tot tal van belangrijke thematische projecten en tentoonstellingen en vele catalogi en monografieën. Een veel geprezen werk is 'De weg van de Feeën' een beeldenreeks langs een vervuilde rivier in Zuid-Frankrijk die uitgroeide tot een toeristische attractie en ertoe leidde dat verdere vervuiling werd tegengegaan. Het werk van de Orta's is onderdeel van openbare en particuliere collecties over de hele wereld. In 2007 ontvingen zij in het Nobel Peace Center in Oslo de 'Green Leaf Award voor artistieke uitmuntendheid met een milieubewuste boodschap'. Jorge & Lucy Orta ontwerpen de fontein voor Sloten. (zie foto hieronder) www.studio-orta.com

Mark Dion (Verenigde Staten) woont in New York City. Dion duikt voor zijn werk diep in de geschiedenis van een onderwerp of een locatie en haalt daar als een archeoloog allerlei verborgen dingen en aspecten uit tevoorschijn die hij op een bijzondere wijze in installaties exposeert. Dat kan ertoe leiden dat hij een toepasselijk vormgegeven 'kenniscentrum' wijdt aan de zeemeeuw, naar zijn zeggen 'een van de meest gehate, maar ook een van de meest intelligente vogels.' Het typeert hem dat hij aan zijn betrokkenheid bij de wereld en hartstocht voor de geschiedenis vaak een humorvolle, maar niet van scherpe kantjes ontdane verpakking geeft. Dion heeft vele internationale projecten en tentoonstellingen op zijn naam en grote musea als het MoMa in New York en de Tate Gallery in Londen hebben werk van hem in hun collecties.. Ook ontving hij talloze onderscheidingen. Mark Dion ontwerpt de fontein voor Stavoren (zie foto rechtsonder). www.tanyabonakdargallery.com/artists/mark-dion

Johan Creten (België) woont in Parijs. Creten begon in de jaren '80 als een van de zeer weinigen te werken met keramiek en geldt tegenwoordig als een van de wegbereiders voor de huidige acceptatie van keramische kunst. De onderwerpen die hij kiest voor zijn vaak in prachtige kleuren geglazuurde kleisculpturen en grootschalige bronzen beelden lopen uiteen van zeer grote vogels en inktvissen tot vrouwentorso's opgebouwd uit scherpgepunte rozen en erotische wandreliëfs. Het werk van Creten wordt wereldwijd tentoongesteld in belangrijke galeries en musea en heeft een plek gevonden in tal van openbare ruimtes. Het is zeer gewild bij grote particuliere verzamelaars. In 2014 viel hem als eerste levende Belg de eer te beurt van een solo-tentoonstelling in het Louvre in Parijs. In 2015 prees veilinghuis Christie's hem aan als 'One To Watch'. Johan Creten ontwerpt de fontein voor Bolsward (zie foto rechtsonder). www.perrotin.com/artists/Johan_Creten

Shen Yuan (China) woont en werkt in Parijs. Shen Yuan is een van de weinige Chinese vrouwelijke kunstenaars die werk maakt voor de openbare ruimte. Zij kiest haar onderwerpen direct uit het leven zoals zij dat als Chinese vrouw in Frankrijk ervaart. Dat kan resulteren in een wandreliëf met veelkleurige tongen, als symbool van haar taalprobleem. Of een typisch Chinese brug van Delftsblauwe tegels in een park van Parijs of een reusachtige haarborstel met zwarte haren. Telkens weer frappeert het indrukwekkende ambachtelijk vakmanschap waarmee haar sculpturen en installaties zijn uitgevoerd. Shen Yuan nam deel aan tal van tentoonstellingen in Azië en exposeerde onder andere in het Centre Pompidou in Parijs en de Hayward Gallery in Londen. In 2007 representeerde zij China op de Biënnale van Venetië, samen met drie andere Chinese vrouwelijke kunstenaars. Shen Yuan ontwerpt de fontein voor Hindeloopen. www.kamelennour.com/artists/18/shen-yuan.works-and-projects.html

Jennifer Allora & Guillermo Calzadilla (Verenigde Staten en Cuba) wonen en werken in San Juan, Puerto Rico. Allora & Calzadilla zijn veelzijdige kunstenaars die in meerdere kunstdisciplines werken, zoals sculptuur, video en performance. Zij staan bekend om hun vaak uitgesproken politieke en sociale engagement. Een van hun meest spraakmakende tentoonstellingen maakten zij toen zij in 2011 de Verenigde Staten vertegenwoordigden op de Biënnale van Venetië. Daarbij stond voor het Amerikaanse paviljoen een omgekeerde legertank met een op de rupsbanden rennende atleet. Het kunstenaarsechtpaar exposeert wereldwijd, onder veel meer in het Indianapolis Museum of Art, het Haus der Kunst in München en het Stedelijk Museum in Amsterdam en nam deel aan tal van groepstentoonstellingen, waaronder dOCUMENTA 13 in Kassel, de Biënnale van São Paulo en Performance 9 van het MoMa in New York. Jennifer Allora & Guillermo Calzadilla ontwerpen de fontein voor Harlingen. www.lissongallery.com/artists/allora-and-calzadilla

Jean-Michel Othoniel (Frankrijk) woont en werkt in Parijs. Othoniel verwierf grote bekendheid door zijn gebruik van glas uit Murano, waarmee hij in de vorm van grote 'kralen' veelkleurige sculpturen creëert. De metro ingang die hij in 2000 ontwierp voor de halte Palais Royal- Musée du Louvre in Parijs vestigde wereldwijd zijn naam. In 2016 werd zijn herinrichting van de kathedraal van Angoulême onthuld, compleet met nieuwe vloermotieven en gebrandschilderde ramen. Othoniel exposeert in grote internationale galleries en musea. In 2011 presenteerde het Centre Pompidou een retrospectief van zijn werk vanaf 1987 die tevens te zien was in Seoul, Tokyo, Macao en New York. In mei 2015 werd bij het Paleis van Versailles 'Les belles Danses' onthuld, een uitgestrekte fontein die gebaseerd is op danspassen van Lodewijk XIV. Het is het eerste permanente kunstwerk in de tuinen van het paleis sinds de dood van de Zonnekoning. Jean-Michel Othoniel ontwerpt de fontein voor Franeker. www.othoniel.fr

Cornelia Parker (Groot-Brittannië) woont en werkt in Londen. Parker vindt voor haar sculpturen en grootschalige installaties inspiratie in dagelijkse voorwerpen en overbekende beelden uit kunst en cultuur. Ze geeft ze op een verrassende manier meerdere nieuwe betekenissen. Daarbij kunnen voorwerpen worden opgeblazen, opgehangen, verdubbeld of uitgerekt. Bij 'Landschap met Geweer en Boom' bijvoorbeeld is een geweer bijna net zo groot als de forse boom waartegen hij leunt. Parker werkt graag met anderen samen, zoals bij de geborduurde versie van de 'Magna Carta', het Handvest voor Vrijheid en Rechtspraak, waaraan zowel onbekende mensen als beroemdheden mee borduurden. Parker exposeert wereldwijd in grote galleries en musea en heeft verschillende werken gemaakt voor de openbare ruimte. Zij werd meermalen onderscheiden en werd in 2010 als eerste vrouwelijke kunstenaar benoemd tot Officer of the Order of the British Empire. Cornelia Parker ontwerpt de fontein voor Workum. www.frithstreetgallery.com/artists/works/cornelia_parker

Birthe Leemeijer (Nederland) woont en werkt in Haarlem. Leemeijer staat bekend om de bijzondere wijze waarmee zij zich in haar werk op een locatie en zijn geschiedenis richt en daarbij de persoonlijke ervaring en deelname van de bezoeker zoekt. Voorop staat daarbij de fysieke en zintuiglijke beleving van de natuur en het landschap, waarbij verborgen sociaal-politieke aspecten onnadrukkelijk aan de orde worden gesteld. Met het recente project 'De onbegrensde tuinen' bijvoorbeeld, schuift ze de uit Azië afkomstige tulp naar voren als een soort migrant en wijst ze erop dat de tulpenmanie in de 17e eeuw een van de eerste kapitalistische crises heeft veroorzaakt. Leemeijer werkt graag samen met lokale groepen en wetenschappers. Zij ontving tal van opdrachten voor werk in de openbare ruimte en exposeert bij toonaangevende musea en kunstinstellingen in Nederland en de Verenigde Staten. Haar werk is verschillende malen bekroond. Birthe Leemeijer ontwerpt de fontein voor Dokkum (zie foto hieronder). www.birtheleemeijer.nl

Het programmateam:

Bedenker en artistiek projectleider
Anna Tilroe

Artistiek coördinator
Irene Kromhout

Voorzitter
Wilko Huyink

Projectsecretaris
Adriaan Koopman

Techniek en proces
Ynze Haitisma

Sponsorwerving en regiobinding
Sjoerd Galema

Office management en ondersteuning
Marijke Zeevenhoven

Algemeen projectcoördinator, financiën en contracten
Claudia Woolgar

Marketing communicatie
Marije Jansen

Fonteincommissies:

De fonteincommissies zijn gevormd vanuit de lokale bevolking zelf. Zij hebben een belangrijke rol bij het creëren van draagvlak. Zij brengen het team van 11Fountains op de hoogte van wat er leeft in de stad en denken mee over de juiste locatie voor de fontein. De fonteincommissie ontvangt en informeert, samen met 11Fountains en de gemeente, de kunstenaar als deze de stad bezoekt en houdt voeling met de rest van het ontstaansproces van de fontein.

